SALA KOMMUN

KOMMUNSTYRELSEN
Carola Gunnarsson

Svar på motion - handlingsplan för utsatta EU-medborgare

Beatrice Björkskog (FI) inkom den 26 februari 2016 med rubricerad motion. Motionären föreslår att Sala kommun upprättar en långsiktig handlingsplan som ger stöd och riktlinjer till tjänstemän för hur utsatta EU-medborgare ska tas emot, så att vi stärker likabehandlingen och motverkar risken för utsattheten för de EU-medborgare som befinner sig i Sala kommun.

Motionären skriver att situationen med utsatta EU-medborgare som söker sig till Sverige på grund av diskriminering och fattigdom kommer att finnas kvar under lång tid framöver. Hur vi hanterar situationen är en fråga om politisk vilja.

Ett antal kommuner i Sverige har tagit fram handlingsplaner för att möta de utsatta. Feministiskt initiativ anser att det även är dags för Sala kommun att upprätta en sådan.

Handlingsplanen bör ge tydliga riktlinjer för hur kommunen ska förhålla sig till de utsattas olika behov, såsom bostad, försörjning, undervisning och information och rådgivning på modersmålet. Den ska säkerställa likabehandling och motverka risken för utsatthet när EU-medborgare befinner sig i Sala kommun.
Handlingsplanen ska utgå från alla människors lika värde och rättigheter samt de konventioner som Sverige anslutit sig till. Dessutom har Sala kommun undertecknat CEMR-deklarationen som på flera punkter ställer krav som berör utsatt EU-medborgare.
Handlingsplanen bör omfatta alla delar av den kommunala förvaltningen som kan tänkas beröras och samarbete bör sökas med andra offentliga aktörer.

Motionen har remitterats till kommunstyrelsens förvaltning för yttrande.
Av yttrandet framgår att Sala kommun har beslutat att inleda dialog med idéburna organisationer om förslaget att arbeta för en lokal, kommunövergripande och gemensam överenskommelse om samverkan. Utgångspunkten för arbetet är EU-koden och Sveriges nationella överenskommelse.

Baserat på detta kan kommunens olika verksamheter/enheter teckna överenskommelser om samarbete genom IOP (idéburet offentligt partnerskap) för olika områden. Förslagsvis görs även en handlingsplan för respektive område i samband med att en överenskommelse dokumenteras. Hjälp till utsatta EU-migranter och hemlösa är exempel på områden där idéburna organisationer har gjort överenskommelse om IOP.

SALA1000, v 2.0, 2012-08-02

SALA KOMMUN
Kommunstyrelsen
Box 304
733 25 Sala

Besöksadress: Stora Torget 1
Växel: 0224-74 70 00
Fax: 0224-188 50
kommun.info@sala.se
www.sala.se

Carola Gunnarsson
Kommunstyrelsens ordförande
carola.gunnarsson@sala.se
Direkt: 0224-74 71 00

Kommunstyrelsen

Att en kommunövergripande lokal överenskommelse ännu inte finns i Sala utesluter inte möjlighet för enheter inom Sala kommun att tillsammans med intresserade idéburna organisationer, göra överenskommelse och handlingsplaner inriktade på specifik verksamhet.

Stöd till utsatta EU-medborgare och andra utsatta grupper är komplicerade och mångfacetterade frågor som ännu saknar övergripande riktlinjer för hantering. Komptensreglerna i kommunallagen innebär att kommuner inte kan göra mer än vad som är stadgat i svensk lagstiftning, hur vällovligt syftet än kan tyckas. Med stöd av socialtjänstlagen kan akuta insatser komma ifråga efter individuell prövning. Socialtjänsten har ett särskilt ansvar att ta hänsyn till barn i bedömningen av behovet av bistånd.

SKL redogör i skriften *"Några juridiska frågor gällande utsatt EU-medborgare"* för aktuella regelverk såsom kompetensreglerna enligt kommunallagen, uppehållsrätten, lokala ordningsstadgor, regler kring bosättningar samt kommunernas och landstingens skyldigheter enligt hälso- och sjukvårdslagen, skollagen och socialtjänstlagen för utsatta EU-medborgare i Sverige.

Det rådande rättsläget behöver utvecklas för att vara anpassat till dagens situation. Bland annat handlar det om att tydliggöra rättigheter och skyldigheter för enskilda, kommun, region och landsting. Ett intensivt arbete med dessa frågor pågår inom EU, på regeringsnivå och inom SKL.

Sala kommun använder tillgängliga resurser inom det sociala området, inklusive ärenden som berör utsatta EU-medborgare, för lagstadgad verksamhet och inom ramen för nu gällande regelverk.

Inom Sala kommun, Vård och omsorg, har en analys av lagstiftning och förutsättningar gjorts i syfte att identifiera kommunens skyldigheter och möjligheter beträffande utsatta EU-medborgare (dnr 2016/291). Av analysen framgår att det finns ett antal frågor att ta ställning till , som inte är reglerade i lagar eller andra direktiv.

Med hänvisning till ovanstående föreslår jag att ledningsutskottet föreslår att kommunstyrelsen hemställer att kommunfullmäktige beslutar

att anse motionen besvarad.

Carola Gunnarsson (C)
Kommunstyrelsens ordförande

SALA KOMMUN

KOMMUNSTYRELSENS FÖRVALTNING
Jane Allansson

SALA KOMMUN
Kommunstyrelsens förvaltning
Ink. 2016 -12- 08
Diarienr 2016/290
Aktbilaga 4

YTTRANDE

Motion 2016/290 – Handlingsplan för utsatta EU-medborgare

Innehåll

Bakgrund 1
Yttrande 1
Sammanfattning 1
EU-rätten och svensk lag 2
SKLs ställningstaganden i frågor som motionen berör 2
Analys av skyldigheter och möjligheter i Sala 4
Andra kommuner 5
Källor 6

BAKGRUND

Rubricerad motion har inkommit från Feministiskt Initiativ, Beatrice Björkskog.

Motionären yrkar;

- Att Sala kommun upprättar en långsiktig handlingsplan som ger stöd och riktlinjer till tjänstemän för hur utsatta EU-medborgare ska tas emot, så att vi stärker likabehandlingen och motverkar risken för utsatthet för de EU-medborgare som befinner sig i Sala kommun.

YTTRANDE

Sammanfattning

Sala kommun har beslutat inleda dialog med idéburna organisationer om förslaget att arbeta för en lokal, kommunövergripande och gemensam överenskommelse om samverkan. Utgångspunkten för arbetet är EU-koden och Sveriges nationella överenskommelse.

Baserat på detta kan kommunens olika verksamheter/enheter teckna överenskommelser om samarbete genom IOP (idéburet offentligt partnerskap) för olika områden. Förslagsvis görs även en handlingsplan för respektive område i samband med att en överenskommelse dokumenteras. Hjälp till utsatta EU-migranter och hemlösa är exempel på områden där idéburna organisationer gjort överenskommelser om IOP med några andra kommuner där handlingsplan framtagits.

Att en kommunövergripande lokal överenskommelse ännu inte finns i Sala utesluter inte möjlighet för enheter inom Sala kommun att, tillsammans med intresserade idéburna organisationer, göra överenskommelser och handlingsplaner inriktade på en specifik verksamhet.

Stöd till utsatta EU-medborgare och andra utsatta grupper är komplicerade och mångfacetterade frågor som ännu saknar övergripande riktlinjer för hantering. Kompetensreglerna i kommunallagen innebär att kommuner inte kan göra mer än vad som är stadgat i svensk lagstiftning, hur vällovligt syftet än kan tyckas. Med stöd av socialtjänstlagen kan akuta insatser (nöd)

SALA1060, v 2.0, 2012-08-02 C:\Users\jmo\AppData\Local\Microsoft\Windows\Temporary Internet Files\Content.Outlook\Q9V89VSO\2016-290 Handlingsplan för utsatta EU-medborgare.docx

komma i fråga efter individuell prövning. Socialtjänsten har ett särskilt ansvar att ta hänsyn till barn i bedömningen av behovet av bistånd.

EU-rätten och svensk lag

Utsatta EU-medborgare är en internationell fråga med lokala konsekvenser. EU ger unionsmedborgare rätt att nyttja den fria rörligheten. De ekonomiskt svaga använder sig av denna rättighet för att förändra sin situation. EU-rätten ställer i princip inte krav på medlemsländerna ifråga om vilka rättigheter som ska ges dessa utsatta unionsmedborgare. EU måste vara en aktiv part men det huvudsakliga ansvaret för att förbättra levnadsvillkoren i hemländerna vilar på respektive lands regering. SKL:s medlemmar kan inte lösa en komplex fråga som grundar sig i fattigdom, utsatthet och diskriminering i ett annat EU-land.

SKL redogör, i skriften *"Några juridiska frågor gällande utsatta EU-medborgare"*, för aktuella regelverk såsom kompetensreglerna enligt kommunallagen, uppehållsrätten, lokala ordningsstadgar, regler kring bosättningar samt kommunernas och landstingens skyldigheter enligt hälso- och sjukvårdslagen, skollagen och socialtjänstlagen för utsatta EU-medborgare i Sverige.

Kompetensreglerna i kommunallagen innebär t ex att kommuner inte kan göra mer än vad som är stadgat i svensk lagstiftning, hur vällovligt syftet än kan tyckas. Med stöd av socialtjänstlagen kan akuta insatser (nöd) komma i fråga efter individuell prövning. Socialtjänsten har ett särskilt ansvar att ta hänsyn till barn i bedömningen av behovet av bistånd.

Det rådande rättsläget behöver utvecklas för att vara anpassat till dagens situation. Bland annat handlar det om att tydliggöra rättigheter och skyldigheter för enskilda, kommun, region och landsting. Ett intensivt arbete med dessa frågor pågår inom EU, på regeringsnivå och inom SKL. Otydlighet i regelverk innebär att det finns utrymme för en mängd olika tolkningar vilket gör att det ser olika ut i olika kommuner. Det kommunala självstyret är en faktor som innebär olika lösningar utifrån lagstiftningens möjligheter.

Som exempel kan nämnas att Kammarrätten har prövat ett fall där en privatperson i februari 2016 anmält att organisationer som stödjer utsatta EU-migranter inte borde ha rätt till bidrag från kommunen. I det här fallet var det Frälsningsarmén och Föreningen Ny Gemenskap (i Stockholm) som fått bidrag till projekt för hemlösa EU-medborgare. Privatpersonen reagerade starkt på att skattemedel delades ut till andra länders medborgare. Kammarrätten beslutade i oktober 2016 att inte pröva överklagandet utan bedömde att Socialnämndens beslut att bevilja bidrag var riktigt.

I sitt ställningstagande välkomnar SKL att den nationella samordnaren och regeringen gemensamt och i dialog med SKL ser över de delar av lagstiftningen som inte är anpassade till nuvarande situation.

SKLs ställningstaganden i frågor som motionen berör

SKLs ställningstagande är slutsatser från diskussioner med den nationella samordnaren, Regeringskansliet och myndigheter samt många övriga berörda aktörer på lokal, nationell och internationell nivå.

Yrkanden i motion samt kommentarer baserade på SKLs ställningstaganden och lokal lägesbild:

1) <u>Utgångspunkter för föreslagen handlingsplan</u>

   a) Motionen: *"Handlingsplanen ska utgå ifrån alla människors lika värde och rättigheter samt de konventioner som Sverige anslutit sig till, som FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna, barnkonventionen och FN:s konventioner för kvinnors rättigheter och rättigheter för personer med funktionsnedsättning"*

b) Regeringens utsedda utredare har lämnat sin slutrapport "*Framtid sökes – slutredovisning från den nationella samordnaren för utsatta EU-medborgare*". Enligt regeringens direktiv är syftet att den ska främja erfarenhetsutbyte och samverkan mellan berörda aktörer i Sverige, främja kontakter mellan aktörer i Sverige och aktörer i de utsatta EU-medborgaras hemländer samt sprida kunskap om EU-medborgarnas rättigheter när de vistas i Sverige utan uppehållsrätt. Skriften är ett svar till kommuner och myndigheter som efterlyst handledning kring hur frågan om de utsatta EU-medborgarnas ska hanteras.

2) Bostad och försörjning

a) Tillfälliga härbärges- och evakueringsplatser kan vara förenligt med akut nödbistånd.

b) Att upplåta kommunal mark för att driva boplatser reser en rad juridiska frågor.

c) Varje individ som nyttjar den fria rörligheten har ett personligt ansvar att ordna för sin försörjning inklusive lagligt boende.

d) För EU-medborgare som vistas här tillfälligt och utan uppehållsrätt sträcker sig kommunens skyldighet till att, efter individuell prövning, bedöma behovet av akut nödbistånd.

3) Undervisning

a) Den nationella samordnarens utgångspunkt är att det svenska samhället inte bör agera på ett sätt som uppmuntrar att barn tas med till Sverige om inte, bland annat, deras boendesituation kan lösas acceptabelt. I minst sju svenska kommuner förekommer barn till utsatta EU-medborgare mer regelbundet. Emellanåt torde kommunens ageranде indirekt lett fram till att det finns barn till utsatta EU-medborgare i kommunen (SOU[1] 2016:6).

4) Information och rådgivning på modersmålet

a) Uppsökande arbete i förhållande till utsatta EU-medborgare är nödvändigt. I detta arbete bör också informeras om regelverk som gäller, bland annat kring illegala bosättningar. Uppsökandet måste inte utföras av kommunen själv utan kan ske i form av ett samarbete med exempelvis kyrkor och föreningar som har kontakt med de utsatta EU-medborgarna.

5) CEMR (Council of European Municipalities and Regions) – motionen nämner hemlöshet och flerfaldig diskriminering som exempel.

a) CEMR är en deklaration som uppmanar Europas kommuner och regioner att använda sina befogenheter och partnerskap för att, inom sina verksamhetsområden, uppnå jämställdhet mellan män och kvinnor för sina invånare. Sala kommun har undertecknat CEMR-deklarationen. Deklarationen består av sex principer och 30 artiklar.

b) Artikel 19 handlar om bostad – t ex att kvinnor och män ska ha lika rätt att hyra/äga bostad samt att bostadslån och krediter inte ska vara beroende av kön.

c) Artikel 10 handlar om flerfaldig diskriminering eller missgynnanden av kommunens invånare - t ex när människor utsätts för våld och övergrepp utifrån flera aspekter, exempelvis kön och funktionsnedsättning.

6) Samarbete med offentliga aktörer (Arbetsförmedlingen, Landstinget och Länsstyrelsen)

a) Den nationella samordnaren påpekar i sin rapport att regionalt samarbete är av stor vikt och att Länsstyrelserna bör ges ett uppdrag att samordna arbetet med utsatta EU-

[1] Statens offentliga utredningar, Regeringskansliet

medborgare. Länsstyrelsen i Stockholm bör ges ett mer övergripande uppdrag att samla de regionala lägesbilderna till en nationell.

I det uppdraget bör ingå att sprida information, inrätta rådgivningsfunktion som stöd för kommuner, underlätta samverkan mellan olika aktörer (t ex polis, kronofogde och kommuner) samt att följa rättsläget.

7) SKLs nätverk mot diskriminering och rasism

   a) European Coalition of Cities Against Racism (ECCAR) är ett nätverk av städer i Europa som arbetar mot rasism och diskriminering. I Sverige finns ett nationellt ECCAR-nätverk som samordnas av Sveriges Kommuner och Landsting med stöd av Diskrimineringsombudsmannen. Nätverket har utarbetat en tiopunktsplan. Bland ECCAR:s mål framgår att det är viktigt att involvera civilsamhället, dvs. medborgare och föreningar.

8) Samverkan med ideella organisationer

   a) Sala kommun har beslutat inleda dialog med idéburna organisationer om att arbeta fram en gemensam lokal överenskommelse om samverkan. Med hjälp av frivilligorganisationer, sociala företag och andra idéburna utförare finns det olika sätt att utveckla välfärden. Inom ramen för en kommunövergripande överenskommelse kan kommunen föra dialog med en samlad idéburen part. Tanken är att överenskommelser om idéburet offentligt partnerskap (IOP) ska tecknas på verksamhetsnivå och vara baserat på den övergripande, lokala överenskommelsen. Det kan öka mängden av, och kvaliteten på, den välfärd som medborgarna erbjuds.

   b) Kommuner som t ex Göteborg, Malmö, Uppsala och Västerås har överenskommelse med idéburna organisationer beträffande utsatta EU-medborgare. Fokus för Uppsala kommuns handlingsplan är akut nödhjälp, uppsökande verksamhet för att nå berörda med information och stöd samt insatser för att bevaka att barn till utsatta EU-medborgare inte far illa.

Analys av skyldigheter och möjligheter i Sala

Sala kommun använder tillgängliga resurser inom det sociala området, inklusive ärenden som berör utsatta EU-medborgare, för lagstadgad verksamhet och inom ramen för nu gällande regelverk.

Inom Sala kommun, Vård och omsorg, har en analys av lagstiftning och förutsättningar gjorts i syfte att identifiera kommunens skyldigheter och möjligheter beträffande utsatta EU-medborgare (dnr 2016/291). Av analysen framgår att det finns ett antal frågor att ta ställning till, som inte är reglerade i lagar eller andra direktiv.

Kommunens nu kända och eventuella möjligheter att stödja utsatta EU-medborgare, utifrån aktuell lagstiftning, är:

- IOP. I Sverige samarbetar offentliga verksamheter allt mer med föreningar och andra idéburna organisationer för att tillsammans skapa mervärde för människor i kommunen. Hjälp till utsatta EU-migranter och hemlösa är exempel på områden där idéburna organisationer gjort överenskommelser med några kommuner och även formulerat en handlingsplan.

- Fead. För utvecklingsarbete kan ansökan om EU-stöd göras utifrån Sala kommuns EU-strategi – dvs efter verksamhetsanalys, framtagna utvecklingsområden och förankrad projektidé. Fead är t ex en fond vars målgrupp är socialt utsatta personer som vanligtvis inte kan erhålla stöd och hjälp enligt socialtjänstlagen, dvs personer som saknar uppehållstillstånd eller uppehållsrätt i Sverige. Sverige har valt inriktningen social

inkludering - samhällsorientering och hälsofrämjande åtgärder. Nästa utlysningsperiod för Fead är tidigast till hösten 2018 och/eller våren 2019.

Andra kommuner

En översiktlig omvärldsspaning gällande handlingsplan för utsatta EU-medborgare har gjorts. Det som framkommit är att andra kommuner, liksom Sala, utför sina åligganden enligt kommunallagen, socialtjänstlagen och övrigt gällande regelverk. I några kommuner erbjuds insatser utöver det genom samverkan med idéburna organisationer. I sådana fall är det främst härbärgen som erbjuds genom överenskommelse om IOP med idéburna organisationer. Exempel:

Malmö stads handlingsplan för arbetet med fattiga och socialt utsatta EU-medborgare i Malmö

Malmö stad har anställt samordnare inom socialtjänstens *Uppsökarverksamhet för vuxna*. Samordnarens uppdrag beskrivs i handlingsplanen. Vikten av tydlig ansvarsfördelning mellan idéburna organisationer som ansvarar för drift av verksamheter och Malmö Stad poängteras. Vidare framgår att sociala resursförvaltningen får i uppdrag att ta fram vinterhärbärge, daglokal, evakueringslokaler, rutiner vid avhysning och samarbete med andra länder.

Handlingsplan för arbete med socialt utsatta EU-medborgare

I Uppsala ansvarar socialnämnden för biståndsinsatser av akut karaktär för utsatta EU-medborgare som uppehåller sig i Uppsala. Socialnämnden samverkar med idéburen sektor – föreningen Hjälp till behövande/Livets Ord driver natthärbärge och Uppsala stadsmission driver dagcenter för socialt utsatta EU-medborgare. Socialnämnden har beviljat verksamhetsbidrag till de båda idéburna organisationerna. Handlingsplanen fokuserar på tre delar: akut nödhjälp som kommunen enligt lagstiftning har möjlighet att erbjuda, uppsökande verksamhet med information och stöd samt insatser för att bevaka att barn till utsatta EU-medborgare inte far illa.

Kommunstyrelsens förvaltning

Källor

Hemsidor	Regeringskansliet *"Framtid sökes – Slutredovisning från den nationella samordnaren för utsatta EU-medborgare"*	http://www.regeringen.se/ SOU (Statens Offentliga Utredning) 2016:6
	Sveriges kommuner och landsting (SKL) *"Utsatta EU-medborgare"* *"Några juridiska frågor gällande utsatta EU-medborgare"*	https://skl.se/
	Svenska ESF-rådet (ESF = Europeiska socialfonden)	http://www.esf.se/
	Uppsala kommun, Socialförvaltningen *"Handlingsplan för arbete med socialt utsatta EU-medborgare"*	https://www.uppsala.se/
	Malmö stad, Sociala resursförvaltningen *"Malmö stads handlingsplan för arbetet med fattiga och socialt utsatta EU-medborgare i Malmö"*	http://malmo.se/
	Forum idéburna organisationer med social inriktning	http://www.socialforum.se/
Interna utredningar	*"Analys av lagstiftning och förutsättningar med anledning av motion – uppsökande verksamhet, rådgivning och information, till utsatta EU-medborgare"*, Sala kommun, Vård och Omsorg	Dnr 2016/291
	Tidigare yttrande *"Angående utsatta EU-medborgare"*	Dnr 2015/253
	Tidigare yttrande *"Om att söka medel från Fead för bistånd till utsatta EU-medborgare i Sala kommun"*	Dnr 2015/360
Övrigt	Tidning: Metro 17 nov 2016 *"Så förbereder kommunerna boenden för hemlösa i kylan"* (Gäller hemlösa i allmänhet.)	
	Tidning: UNT (Uppsala Nya Tidning) 2016-11-16 *"Fler portioner till stadens hemlösa"* (Gäller hemlösa i allmänhet.)	
	"Hemlöshet och utsatta EU-medborgare" SKL, avd för vård och omsorg, sektionen för vård och socialtjänst	

/Jane Allansson

SALA KOMMUN
Kommunstyrelsens förvaltning
Ink. 2016 -02- 26
Diarienr 2016/290 | Aktbilaga 1

Motion

Till Sala kommunfullmäktige

Feministiskt initiativ

Handlingsplan för utsatta EU-medborgare

Situationen med utsatta EU-medborgare som söker sig till Sverige på grund av diskriminering och fattigdom kommer att finnas kvar under lång tid framöver. Hur vi hanterar situationen är en fråga om politisk vilja.

Det finns i dag inga juridiska hinder för att skapa en människovärdig tillvaro för de utsatta EU-medborgarna men det finns utrymme för en mängd olika tolkningar, vilket gör att det ser olika ut i olika kommuner.

Ett antal kommuner har tagit fram handlingsplaner för att möta de utsatta och vi i Feministiskt initiativ anser att det är dags även för Sala kommun att upprätta en sådan.

Handlingsplanen bör ge tydliga riktlinjer för hur kommunen ska förhålla sig till de utsattas olika behov, såsom bostad, försörjning, undervisning och information och rådgivning på modersmålet. Den ska säkerställa likabehandling och motverka risken för utsatthet när EU-medborgare befinner sig i Sala kommun.

Handlingsplanen ska utgå ifrån alla människors lika värde och rättigheter samt de konventioner som Sverige anslutit sig till, som FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna, barnkonventionen och FN:s konventioner för kvinnors rättigheter och rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Dessutom har Sala kommun undertecknat CEMR-deklarationen, som på flera punkter ställer krav som berör utsatta EU-medborgare, exempelvis när det gäller arbete mot hemlöshet och flerfaldig diskriminering.

Handlingsplanen bör omfatta alla de delar av den kommunala förvaltningen som kan tänkas beröras och samarbete bör sökas med andra offentliga aktörer, som till exempel Arbetsförmedlingen, Landstinget, Länsstyrelsen (som i slutrapporten från den nationella samordnaren för utsatta EU-medborgare föreslås få en samordnande roll), SKL:s nätverk mot diskriminering och rasism, samt med ideell sektor.

Med hänvisning till ovanstående yrkar vi

- att Sala kommun upprättar en långsiktig handlingsplan som ger stöd och riktlinjer till tjänstemän för hur utsatta EU-medborgare ska tas emot, så att vi stärker likabehandlingen och motverkar risken för utsatthet för de EU-medborgare som befinner sig i Sala kommun.

Sala, den 29 februari 2016

Med bästa hälsningar,

Beatrice Björkskog, gruppledare, Feministiskt initiativ Sala

Feministiskt initiativ